

Lena Burman Johansson
Nämndansvarig
08-560 39212
Lena.BurmanJohansson@ekero.se

Behov av fortsatt utbyggnad av platser i särskilt boende

Dnr SN13/97-735

Bakgrund

Antalet äldre i landet kommer att öka kraftigt de kommande decennierna. Med det följer ett ökat behov av äldreomsorg. Som verktyg för långsiktig planering av äldreomsorgen i Ekerö kommun gör Socialnämnden med några års mellanrum långtidsprognoser. Däremellan görs årliga avstämningar med en kortare planeringshorisont med utgångspunkt från bl a aktuell befolkningsprognos. De förtroendevalda revisorerna genom PwC genomförde i december 2013 en granskning av den långsiktiga och strategiska styrningen och planeringen inom äldreomsorgen. I denna konstaterades att Socialnämnden har en tillfredsställande långsiktig planering.

Den senaste långtidsprognosen av behovet av äldreomsorg genomfördes 2010. Denna visade på ett successivt ökande behov av såväl hemtjänst som särskilt boende med en tilltagande ökning fr o m 2020. Prognosen visade på ett fortsatt behov av platsutbyggnad efter det att det särskilda boendet i Stenhamra färdigställdes.

Med anledning av de långa planeringsprocesserna för särskilt boende överlämnade Socialnämnden i april 2010 informationen till Kommunstyrelsen för beaktande i samhälls-/detaljplaneringen.

Nämndkontoret har på Socialnämndens uppdrag gjort en förnyad årlig avstämning av behovet av platser i särskilt boende. Likaså redovisas möjliga alternativ till lokalisering vad gäller nya särskilda boendeenheter.

Långtidsprognosen

Den senaste långtidsprognosen¹ avseende behovet av platser i särskilt boende genomfördes 2010 inom ramen för FOU-äldre norr (numera FOU.nu) av Stiftelsen

¹ Rapport: "Framskrivningar avseende behovet av äldreomsorg i sex kommuner i norra Stockholms län under perioden 2007 – 2032 (reviderad version avseende Ekerö), Lagergren, 2010

Stockholms läns Äldrecentrum. Långtidsprognosen utgick från befolkningsprognos och andel äldre i särskilt boende 2007.

Långtidsprognosen visade på ett behov om 183 platser 2012 med en successiv ökning till 209 platser fem år senare, d v s 2017. Platsbehovet bedömdes därefter öka till 449 platser fram till 2032. Mellan 2020 och 2032 prognostiserades en ökning om ca 200 platser.

	2009	2010	2 011	2012	2013	2017	2022	2027	2032
Antal platser, långtidsprognos		179		183		209	269	358	449
Antal platser, utfall	173,4	175,3	178,4	180,1	186,7				

Det har nu gått fyra år sedan långtidsprognosen presenterades. Konstateras kan att det faktiska platsutfallet sedan 2010 har varit något lägre än vad som prognostiserades.

Avstämning jämfört med långtidsprognosen

Nämndkontoret har gjort en förnyad avstämning och jämförelse mellan den senaste befolkningsprognosen² och långtidsprognosen d v s 2007 års befolkningsstatistik och andel äldre i särskilt boende. Prognoserna har jämförts med avseende på de båda åren 2017 och 2022. Vidare har andelen 65 år och äldre i särskilt boende jämförts, se bilaga.

Sammanfattningsvis kan konstateras att den aktuella befolkningsprognosen avseende 2017 visar på totalt sett fler äldre (65 år-w) än 2007 års prognos (121 personer). Antalet i den äldsta ålderskategorin (80 år-w) förväntas dock bli något färre än vad som bedömdes 2007 (11 personer).

För 2022 beaktar 2007 års befolkningsprognos fler 65 år-w än den aktuella. Antalet 80 år-w beräknas dock även detta år vara färre i den aktuella befolkningsprognosen än vad som bedömdes 2007 (49 personer).

När det gäller andelen äldre i särskilt boende finns det en samstämmighet mellan 2007 och 2013 års uppgifter förutom för ålderskategorin 85 år. Andelen 85 år och äldre som bodde i särskilt boende 2013 var högre än 2007.

Beaktat den senaste befolkningsprognosen och uppgifter vad avser andelen i särskilt boende beräknas platsbehovet bli något färre än i långtidsprognosen. Antalet platser

² Statisticon Statistics & research, Befolkningsprognos 2014-2023, Ekerö kommun.

beräknas till 205 platser 2017 och 260 platser till 2022, d v s fyra respektive nio platser färre än långtidsprognosen.

	2009	2010	2 011	2012	2013	2017	2022	2027	2032
Antal platser, långtidsprognos		179		183		209	269	358	449
Antal platser, utfall	173,4	175,3	178,4	180,1	186,7				
Antal platser, aktuell avstämning						205	260		

Lokalisering

Utgångspunkter

Av erfarenhet vet vi att de allra flesta äldre önskar ett äldreboende som ligger i den del av kommunen man känner tillhörighet till d v s där man tidigare bott och levt. En av utgångspunkterna vid överväganden om lokalisering av nya boendeenheter bör därför vara hur många äldre som finns olika kommundelar. Konstateras kan att den största andelen äldre bor i Ekerö tätort.

Befolkningsprognos 2014³, antal 65-år och äldre i Ekerö i olika kommundelar

Delområden i Ekerö kommun ⁴	Befolkningsprognos 2022		Andel av personer 65-100 år per delområde
	65-79 år	80-100 år	
Lövö ⁵	166	41	4
Ekerö tätort ⁶	1707	793	49,2
Norra Ekerö ⁷	668	122	15,5
Färingsö ⁸	1225	370	31,3
Totalt:	3766	1326	100

Men valet av lokalisering av ett särskilt boende måste också säkerställa förutsättningarna för god kvalitet i ett långsiktigt perspektiv. Några centrala aspekter att utgå från är därför förutsättningar för personalförsörjning, kommunikationer och en god boendemiljö.

³ Statisticon Statistics & research, Befolkningsprognos 2014-2023, Ekerö kommun

⁴ Flera delområden har sammanställts till ungefärliga geografiska områden

⁵ Avser: Drottningholm, Lovö & Västeräng

⁶ Avser: Tappström, Närlunda, Ekerö centrum, Älvnäs, Brunna, Ekebyhov, Knalleborg, Brygga, Träkvista torg, Jungfrusund, Gällstaö & Sandudden

⁷ Avser: Sundby, Helgö, Munsö & Adelsö

⁸ Avser: Färentuna, Hillesjö, Ricksättra, Stenhamra, Sjöhall, Svartsjö, Sånga, Södra Färingsö & Skå

- **Personalförsörjning**

Boendet behöver vara så lokaliserat att det i den framtida konkurrensen om arbetskraft inom vård- och omsorgsområdet medger rekryteringsbas för god personalförsörjning. Ett särskilt boende är en personalintensiv verksamhet (ett boende med 60 platser har ett 60-tal årsarbetare/70-75 anställda). Vård- och omsorgsuppdraget är komplext och ställer krav på personalens kompetens och kvalifikationer.

- **Kommunikationer**

För såväl besökare som personal är det viktigt att det är lätt att kunna ta sig till och från det särskilda boendet. Det behöver alltså i direkt närhet till boendet finnas goda kommunikationer med kollektiva färdmedel åtminstone dag och kvällstid.

- **Boendemiljö**

En optimal lokalisering är i en miljö som både kan erbjuda avskildhet med lugn och ro men också erbjuda ett sammanhang med liv och rörelse. En placering i anslutning till ett bostadsområde eller serviceort ger förutsättningar för att på ett naturligt sätt finnas i samhället och dess folkliv. Ändå är det viktigt att lokaliseringen ger förutsättningar för att också skapa en lugn miljö, inte minst utemiljö med trädgård, promenadstråk etc.

Boverket lyfter i en rapport⁹ olika aktuella teman inom stadsplanering. Rapportens främsta fokus är hur bostadssegregation kan brytas och förhindras, men de lärdomar som framhålls kan tillämpas i andra sammanhang. Sammanfattningsvis kan det sägas att det finns vinster i att skapa en variation av olika boendetyper och verksamheter. Att då göra ett särskilt boende till ett naturligt inslag i ett område bidrar till att motverka en isolering av människor med särskilda behov och främjar på så sätt ett socialt sammanhållet samhälle.

Med hänvisning till ovanstående bedömer nämndkontoret att möjliga alternativ för nästkommande etablering av särskilt boende bör ske i eller kring Ekerö tätort. Stadsbyggnadskontoret ser i Ekerö tätort förutsättningar t ex i anslutning till Älvnäs och Knalleborg, även andra lokaliseringalternativ kan finnas. Alternativ för fortsatt utbyggnad därefter kan vara Sundby, Skå eller Norra Färingsö/platsen för nuvarande Färingsöhemmet. Vid arbetsutskottets beredning av ärendet 2014-04-23 bedömde arbetsutskottet att dessutom Jungfrusund samt Lovö bör prövas. Arbetsutskottet gav kontoret i uppdrag att värdera vilket/vilka av de identifierade alternativa lokaliseringarna som bäst motsvarar de ovan påvisade viktiga aspekterna vid planeringen av ett särskilt boende.

⁹Rapport: Socialt hållbar stadsutveckling - en kunskapsöversikt. Boverket, 2010.

Överväganden

Utifrån arbetsutskottets uppdrag har kontoret nedan prövat de identifierade alternativa lokaliseringarna ställt mot viktiga förutsättningar för ett särskilt boende;

- **Personalförsörjning**

En utmaning för framtiden är att få utbildad personal till äldreomsorgen. Enligt statistik från Statistiska Centralbyrån (SCB) beräknas efterfrågan på utbildad arbetskraft inom hälso- och sjukvård och social omsorg öka med cirka 195.000 personer fram till år 2030 i ett nationellt perspektiv. En stor del av denna efterfrågeökning ligger inom äldreomsorgen.

Antalet personer i Ekerö yrkesverksam ålder (18-64 år) är idag ca 15.000 personer. En stor andel av dessa arbetspendlar till arbetsplatser utanför kommunen. Många arbetspendlar också in till Ekerö. Inom produktionsenhet Omsorg (Ekerö kommun) arbetar idag ca 350 personer inom äldreomsorgen i särskilda boenden och i hemtjänsten. Drygt 70 % av dessa bor i kommunen och nära 30 % arbetspendlar till kommunen. Den kommunala produktionen svarar idag för drygt hälften av den äldreomsorg som finns i Ekerö kommun.

För att klara den framtida personalförsörjningen inom äldreomsorgen i konkurrensen om utbildad personal bedöms boendets lokalisering vara en viktig förutsättning. Ju enklare och snabbare det är att ta sig till arbetsplatsen, desto fler ser Ekerö som en alternativ arbetsort. Restiden för att locka inpendlande arbetskraft bedöms central.

Av de identifierade lokaliseringalternativen bedöms Lovö och i/kring de centrala delarna av Ekerö utifrån detta perspektiv vara de bästa.

- **Kommunikationer**

I värderingen av de olika lokaliseringarna utifrån aspekten kommunikationer har utgångspunkten varit *allmänna kommunikationer* och *befintlig* busstrafik i Ekerö kommun. Med framtida expansion av kommunen med nya bostadsområden, utbyggnad av vägnätet inom kommunen och till/från kommunen följer förstås också utbyggnad av de allmänna kommunikationerna. När och hur detta kommer ske går i dagsläget inte att uttala sig om.

För närvarande har majoriteten av kollektivtrafiken bussterminalen vid Brommaplan som gemensam knutpunkt. Konstateras kan att busstrafiken främst är koncentrerad kring Ekerö tätort, men att kommunen i stora drag binds samman av busstrafiknätet. Dock blir tillgången till kollektivtrafik alltså glesare längre ut från de mer tätbebyggda områdena. Det blir därmed främst kring Ekerö tätort som det finns

alternativa färdvägar i kollektivtrafiken, medan övriga delar av kommunen har färre valmöjligheter. Detta medför att tillgången till kollektiva färdmedel under obekväma tider kan vara begränsad.

Med de förutsättningar och reservationer som redovisats ovan bedöms Lovö och i/kring de centrala delarna av Ekerö, Skå och Stenhamra vara bäst utifrån ett kommunikationsperspektiv.

- **Boendemiljö**

Krav på boendemiljön med avseende på såväl avskildhet och sammanhang i övrigt samhällsliv bedöms i nuläget kunna tillgodoses framförallt i tätorterna Ekerö och Stenhamra.

Sammanfattning och bedömning

Antalet äldre kommer att öka kraftigt de kommande decennierna. För att bedöma det kommande behovet av äldreomsorg gör Socialnämnden med några års mellanrum långtidsprognoser. Däremellan görs årliga avstämningar baserat på den senaste befolkningsprognosen och senast aktuella uppgifter över andelen äldre i särskilt boende.

Den förnyade avstämning som genomförts visar sammanfattningsvis att det faktiska platsutfallet sedan 2010 varit något lägre än vad som bedömdes i långtidsprognosen. Med utgångspunkt från aktuell befolkningsprognos och andel äldre i särskilt boende beräknas också ett fortsatt något lägre platsbehov än vad långtidsprognosen visade på.

Dessa avvikelser bedöms dock inte vara av den omfattning att det finns anledning att omvärdera långtidsprognosen som planeringsverktyg i ett långsiktigt perspektiv. Långtidsprognosen bedöms alltså fortsatt kunna ligga till grund för den långsiktiga planeringen av äldreomsorgen.

Med utgångspunkt från detta kommer planeringen för nästa boendeenhet, d v s efter det särskilda boendet i Stenhamra, snart att behöva inledas. Den beslutade platsutbyggnaden t o m det särskilda boendet i Stenhamra bedöms säkra platsbehovet till omkring 2017/18.

Ovanstående redovisning underbygger tidigare aviserat behov av detaljplan-/er för att kunna säkerställa den framtida platsutbyggnaden. Efter att detaljplaner för ny/nya boendeenheter finns tillgängliga kan Socialnämnden utifrån sitt uppdrag fullfölja den faktiska planeringen för att säkerställa det förväntade platsbehovet.

Nämndkontorets sammanvägda bedömning är att nästkommande etablering av särskilt boende bör ske i eller kring Ekerö tätort. Stadsbyggnadskontoret ser förut-

sättningar t ex i anslutning till Älvnäs och Knalleborg, även andra lokaliseringsoptioner kan finnas. Alternativ för fortsatt utbyggnad därefter kan vara Lovö, Jungfrusund, Sundby, Skå eller norra Färingsö/platsen för nuvarande Färingsöhemmet.

BILAGA

Antalet 65 år och äldre i Ekerö kommun - jämförelse mellan 2007 och 2014 års befolkningsprognoser.

	Befolkningsprognos 2007		Befolkningsprognos 2014	
	2017	2022	2017	2022
65 - 79 år	3543	3838	3675	3766
80-100 år	1015	1375	1004	1326
Totalt	4558	5213	4679	5092

Andelen 65 år och äldre i Ekerö kommun 2007 respektive 2013.

	Andel av 65 år - w i särskilt boende (%)	
	2007	2013
65 - 74 år	0,47	0,47
75 - 79 år	2,30	2,33
80 - 84 år	7,65	7,43
85 år - w	23,87	28,26

2014 års befolkningsprognos - antal 65 år och äldre per kommundel 2017 och 2022.

Delområden i Ekerö kommun ¹⁰	Befolkningsprognos 2017		Befolkningsprognos 2022	
	65-79 år	80-100 år	65-79 år	80-100 år
Lövö ¹¹	160	40	166	41
Ekerö tätort ¹²	1726	617	1707	793
Norra Ekerö ¹³	604	82	668	122
Färingsö ¹⁴	1185	265	1225	370
Totalt:	3675	1004	3766	1326

¹⁰ Flera delområden har sammanställts till ungefärliga geografiska områden

¹¹ Avser: Drottningholm, Lovö & Västeräng

¹² Avser: Tappström, Närlunda, Ekerö centrum, Älvnäs, Brunna, Ekebyhov, Knalleborg, Brygga, Träkvista torg, Jungfrusund, Gällstaö & Sandudden

¹³ Avser: Sundby, Helgö, Munsö & Adelsö

¹⁴ Avser: Färentuna, Hilleshög, Ricksättra, Stenhamra, Sjöhall, Svartsjö, Sånga, Södra Färingsö & Skå